

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain 8 ja 11 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki lasten kotihoidon tuesta annetun lain 8 ja 11 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta. Lain mukaan lasten kotihoidon tuen perusosan määrään ja täysimääräisen lisäosan tulorajan markkamäärään ei tehdä indeksitarkistusta vuonna 1997.

Esitys liittyy valtion vuoden 1997 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1997 alusta ja olemaan voimassa vuoden 1997 loppuun.

PERUSTELUT

1. Nykytila

Lasten kotihoidon tuesta annetun lain (797/92) väliaikaisesti muutetun 2 §:n (1287/92) mukaan lasten kotihoidon tuella tarkoitetaan alle kolmivuotiaan lapsen vanhemmille tai muille huoltajille lapsen hoidon järjestämiseksi suoritettavaa taloudellista tukea, johon kuuluu perusosa, sisaruskorotus ja tulosidonnainen lisäosa.

Lain 8 §:n 2 momentin (1525/95) mukaan perusosa on vuoden 1996 alusta ollut 1 500 markkaa kalenterikuukaudessa.

Lain 9 §:n 3 momentin mukaan sisaruskorotus on 20 prosenttia perusosasta, nykyisin 300 markkaa kalenterikuukaudessa.

Lain 11 §:n 1 momentin mukaan lisäosan täysi määrä on 80 prosenttia perusosasta, nykyisin 1 200 markkaa kalenterikuukaudes-

sa. Pykälän 2 momentin (1525/95) mukaan täysimääräinen lisäosa myönnetään perheelle, jonka tulot ovat enintään 4 617 markkaa kalenterikuukaudessa. Tulojen ollessa suuremmat täysimääräistä lisäosaa vähennetään 15 prosentilla siitä määrästä, jolla tulot kalenterikuukaudessa ylittävät kyseisen rajan. Lisäosa poistuu kuukausitulojen ylittäessä 12 613 markkaa.

Lain 8 §:n 3 momentin ja 11 §:n 3 momentin (1525/95) mukaan perusosan määrää ja täysimääräisen lisäosan tulorajaa tarkistetaan kalenterivuositain sen indeksiluvun mukaan, joka vuosittain vahvistetaan työntekijäin eläkelain 9 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen soveltamista varten.

Lain 28 §:n 1 momentin (1525/95) mukaan nykyiset perusosan määrä ja lisäosan tulorajan markkamäärä vastaavat vuodelle

1996 vahvistettua työntekijäin eläkelain 9 §:n 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettua indeksilukua.

2. Ehdotetut muutokset

Hallitus sopi 16 päivänä elokuuta 1995 vuoden 1996 talousarvioesityksen käsittelyn yhteydessä hallitusohjelman ja sen lisäpöytäkirjan mukaisista vuosille 1997—1999 kohdistuvista lisäsäästöistä. Lasten kotihoidon tuki kuului niihin etuuksiin, joiden indeksikorotuksista sovittiin luovuttavaksi vuosina 1997 ja 1998.

Valtion vuoden 1997 talousarvioesityksen momentin 33.32.30 mukaan hallitus antaa eduskunnalle esityksen laiksi, jolla lasten kotihoidon tuen perusosaan ja lisäosan tulo-rajaaan tehtävistä indeksitarkistuksista luovutaan vuonna 1997.

Edellä esitetyn perusteella ehdotetaan, että kotihoidon tuen perusosan ja täysimääräisen lisäosan tulo-ajan markkamääriin ei tehdä indeksitarkistusta vuonna 1997. Tästä säädetäisiin lakiehdotuksen mukaisella erillislailla.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Lasten kotihoidon tuen piirissä on vuonna 1996 ollut kuukausittain keskimäärin 80 000 perhettä. Perheiden saaman tuen kuukausittainen kokonaismäärä on ollut keskimäärin 1 981 markkaa. Sisaruskorotuksen piirissä on kuukausittain ollut keskimäärin 43 000 perhettä ja 53 000 lasta. Lisäosaa on saanut keskimäärin 48 000 perhettä. Keskimääräinen lisäosa on ollut noin 809 markkaa kuukaudessa. Kotihoidon tuen kokonaiskustannukset ovat vuosina 1996 ja 1997 arviolta noin 2 miljardia markkaa.

Työntekijäin eläkelain 9 §:n 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitetuksi indeksiluvuksi on vuodelle 1996 vahvistettu 1760. Nykyiset kotihoidon tuen perusosan määrä ja täysimääräisen lisäosan tulo-ajan markkamäärä vastaavat sanottua indeksilukua.

Vuoden 1997 indeksiluvun nousuksi on arvioitu 1,9 prosenttia. Tämän mukaan tarkistettuna perusosa olisi vuoden 1997 alusta lukien nykyisen 1 500 markan sijasta 1 528, sisaruskorotus nykyisen 300 markan sijasta 306 ja lisäosan täysi määrä nykyisen 1 200 markan sijasta 1 222 markkaa kalenterikuukaudessa.

Täysimääräisen lisäosan tulo-ajan olisi nykyisen 4 617 markan sijasta 4 707 markkaa kalenterikuukaudessa. Lisäosa poistuisi tulojen ylittäessä nykyisen 12 613 markan sijasta 12 848 markkaa.

Ehdotettu kotihoidon tuen indeksikorotuksista luopuminen merkitsisi vuositasona noin 44 miljoonan markan säästöä kotihoidon tuen kokonaiskustannuksissa.

Valtio osallistuu sosiaalihuollon rahoittamiseen sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/92) mukaisten kunnille suoritettavien laskennallisten perusteiden määräytyvien käytökustannusten valtionosuuksien kautta. Kotihoidon tuki on sanotussa laissa tarkoitettua valtionosuustoimintaa. Valtionosuustoimintaan liittyvät indeksitarkistukset eivät kuitenkaan välittömästi vaikuta kuntien valtionosuuden määrään, koska valtionosuuksien indeksitarkistukset perustuvat kuntien valtionosuuslain (688/92) 5 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan kustannustason muutos lasetaan siten, että kaksi kolmasosaa siitä aiheutuu yleisen ansiotason ja kuntien palkkasidonnaisten maksujen muutoksesta ja yksi kolmasosa yleisen hintatason muutoksesta. Syntyvä säästö vaikuttaa siten kuntien talouteen lisäsäästöinä.

Yksittäisten perheiden kohdalla lasten kotihoidon tuen indeksikorotuksista luopuminen merkitsisi kuukausittain noin 6—62 markan saamatta jääviä bruttotuloja perhekoosta riippuen.

Perusosan määrän muutos vaikuttaa myös osittaisen kotihoidon tuen määrään. Lain 11 a §:n 3 momentin mukaan osittainen kotihoidon tuki on kalenterikuukaudessa 25 prosenttia perusosasta. Muutoksen jälkeen tuki olisi nykyisen 375 markan sijasta 382 markkaa.

3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esityksellä ei ole organisatorisia eikä henkilöstövaikutuksia.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Hallitus antaa erikseen eduskunnalle vuo-

den 1997 talousarvioesitykseen liittyvän esityksen pienten lasten hoidon tukemista koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. Esityksessä ehdotetaan pienten lasten hoitojärjestelmää yhtenäistettäväksi erityisesti lasten kunnan järjestämästä päivähoidosta perittävien maksujen, lasten vanhempien tuetun hoidon sekä yksityisen päivähoidon tukemisen osalta. Muutosten on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä elokuuta 1997. Uudistukseen liittyen on tarkoitus kumota nykyinen lasten kotihoidon tuesta annettu laki siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

6. Voimaantulo

Lakiehdotus liittyy valtion vuoden 1997 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1997 ja olemaan voimassa 31 päivään joulukuuta 1997.

7. Säättämisyjärjestys

Vuoden 1995 elokuun alusta voimaan tulleen perusoikeusuudistuksen yhteydessä hallitusmuodon 15 a §:ään (969/95) sisällytettiin keskeiset sosiaaliset oikeudet.

Pykälän 2 momentin mukaan lailla taataan perustoimeentulon turva työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen johdosta. Sosiaali- ja terveystalouden asiasta antamasta lausunnostakin (StVL 5/1994 vp) ilmenevästi turva taataan koko säännöksen alkuosassa lueteltujen elämäntilanteiden ajaksi. Lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella annettavan turvan pituus sen sijaan on harkinnanvaraisempi.

Perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 309/1993 vp) perustelujen mukaan säännöksen tarkoituksena ei ole turvata nykyisiä etuusjärjestelmiä, etuuskien tasoa tai saamisedellytyksiä sellaisenaan.

Säännöksen vaatimuksia eivät perustelujen mukaan kuitenkaan vastaisi sellaiset lainsäädännölliset muutokset, jotka merkitsisivät olennaista puuttumista säännöksessä tarkoitettuihin tavoin suojattuun perustoimeentulon turvan ydinsisältöön.

Pykälän 3 momentti asettaa julkiselle vallalle velvoitteen lailla tarkemmin säädettävällä tavalla turvata jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveystalouden palvelut, edistää väestön terveyttä sekä tukea perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

Sosiaali- ja terveystalouden lausunnon mukaan säännös asettaa julkiselle vallalle velvoitteita lapsiperheisiin kohdistuvien palvelujärjestelmien ylläpitämiseen sekä perhepoliittisiin tulonsiirtoihin. Säännös täydentää perheelle pykälän 2 momentin mukaan annettavaa tukea, mutta ulottuu ajallisesti koko siihen aikaan, jonka henkilö on alaikäinen ja edellytysten luomiseen sen jälkeiseenkin hyvinvointiin.

Lakiehdotuksen perusteluissa nykyisistä säännöksen tarkoitusta toteuttavista tukijärjestelmistä mainitaan esimerkkinä muun muassa lasten päivähoitojärjestelmä sekä lapsiperheiden aineellinen tukeminen esimerkiksi lapsilisien ja verotuksen kautta.

Lasten kotihoidon tuesta annetun lain 1 §:n sanamuoto korostaa kotihoidon tuen luonnetta kunnan järjestämälle päivähoitolle vaihtoehtoisena lapsen muulla tavalla tapahtuvia hoitojärjestelyjä tukevana sosiaalipalvelujärjestelmän osana.

Kotihoidon tuen voidaan siten hallitusmuodon 15 a §:n sanamuoto, pykälän perustelut ja erityisesti sosiaali- ja terveystalouden lausunnosta ilmenevät kannanotot huomioon ottaen katsoa kuuluvan lähinnä pykälän 3 momentissa julkiselle vallalle säädettävien turvaamistoimenpiteiden piiriin.

Hallituksen käsityksen mukaan nyt esitetyn kotihoidon tuen indeksitarkistuksista luopumisen ei voida katsoa merkitsevän niin olennaista heikennystä lapsen huolenpidosta vastaavien saaman tuen määrään, ettei tuen tasoa edelleen voisi pitää hallitusmuodon 15 a §:n 3 momentin tarkoittaman turvaamistehtävän kannalta riittävänä tai että kyseessä muutoinkaan olisi puuttuminen hallitusmuodon 15 a §:ssä tarkoitettujen oikeuksien ydinsisältöön.

Hallituksen käsityksen mukaan ehdotettu laki ei siten edellytä perustuslain säätämisyjärjestystä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

lasten kotihoidon tuesta annetun lain 8 ja 11 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Sen estämättä, mitä lasten kotihoidon tuesta annetun lain 8 §:n 3 momentissa ja 11 §:n 3 momentissa säädetään työntekijäin eläkelain 9 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen soveltamista varten vuosittain vahvistettavan indeksiluvun mukaisesta perusosan ja lisäosan tulorajan markkamäärien

tarkistamisesta, markkamääriin ei suoriteta tarkistusta vuonna 1997.

2 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammiukuuta 1997 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 1997.

Helsingissä 4 päivänä lokakuuta 1996

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri *Terttu Huttu-Juntunen*